

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA LEMKÓW

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШНЯ ЛЕМКІВ

СИГНАЛЬНИЙ НОМЕР 1-89

ЛЕМ АДЗИМКА, АЛЕ - СВОЯ !

Незмірно велику відповідальність доручено авторови тих перших рядків, першого в Народній Польщі лемківського, скромницького іщи на тот (горячий) час, але в задумі - більшого періодичного писма. Од чого зачати? Што предложити чому? О чым повісти, а што поминути? Бо шыткого, што засідило ся в душы без парудесят років выповісти ся не даст.

Так, шыткого выповісти ся не даст. Треба писати, слухаючы

натуры, піти за думком, той, гірской-лемківской, літньої уж но-чы. Скоріцько, жебы не втекла, записати думку - бесіду душы. Слухати і записувати, зас слухати і ...

Ні, не таке то просте. Уж му-шу лишити душу і оперти ся о барже рациональны механизмы. Уж представлям сой сусіда Феця, виджу як отверат гамбу і гварит: „ищи ес гаде добрі не зачав, а

(продовжыня на стор.2)

ТРЕБА САМЫМ БРАТИ

Бесіду з Ведучым Головного Заряду Стоваришн्या Лемків, на штоден - директором Драматично-Театру ім. С.Шанявского в Вал-бжьху, Паном Андриєм Копчом:

- Пана Андрия, складаючы Вам найперше щыры GRATULACIJE з нагоды покликания Вас на Ведучого Стоваришн्या Лемків, зверну ся з таким простицькым звиданьом: Як думате замінити параграфы статуту на жытя?

- Шытко, што ся родит, родит ся в болях. Не інакше е і зо Стоваришньом. Надія в тым, же е оно том дітином, на котру ждало ся барз довго. Знаме, мы молоды може дакус меньше, же то-то, што ся повело нам в 89 році, было плянуване давно, підходили до него нашы вітьцове, старшы братя. Они не мали щестя, шам, так як ем рюк - повело ся. Чом аж нам? Трудно до того тепер до-ходити, было - пропало. Причыны были більше або меньше віро-гідны, але... лишме іх для себе. Треба ся брати щыро до діла, бо робота перед нами велика.

- Не даст ся того скрыти. Як думате ей розділювати?

- Ёй треба самым брати, не ждати на особливы доручыня. Нашы цілі окріслят статут. Кто ся видит в них, буде на іх основі діяв. Хоц знаме добрі, же став-ліня ся до наших справ, давных замірив, а тепер уж - Стовари- (продовжыня на стор.5)

ІВАН РУСЕНКО

ЛЕМ КЫ

МЫ БІДНЫ, УЖ З ДІДА - ПРАДІДА,
ТО ДУХОМ ХОЦ БУДМЕ БОГАТЫ !
І ЧЕСТИ НЕ ДАЙМЕ ЗДОПТАТИ,
А ВІРЫ НЕ ЗЛОМИТ НАМ БІДА !

МЫ „ТЕМНЫ“ - ТАК ГВАРЯТ „НЕЛЕМКЫ“,
ТО ТРЕБА ГУ СОНЦЮ НАМ ІТИ,
БО СОНЦЕ І ДЛЯ НАС ЗАСВІТИТ,
НЕ БЛУДМЕ ВСЕ ВКОЛО ПОТЕМКЫ !

МЫ СЛАБЫ, ЯК ГАЧА ДО ПЛУГА,
ТО ДРУЖНО СЯ БЕРМЕ ДО ДІЛА !
І БУДЕ В НАС ДОРАЗ МІЦ - СИЛА,
ЛЕМ ТРЕБА СПОМОЧЫ ДРУГ - ДРУГА !

НАС МАЛО - ТО В ЄДНУ ГРОМАДУ
ВСІ ХОДМЕ І СМОТРМЕ ДОКОЛА
БЫСТРЫМА ОЧАМИ СОКОЛА,
ХТО В НАМИ ВРАЗ ІДЕ - ХТО ЗВАДУ ?!

МЫ МЯГКЫ - ТАК ГВАРЯТ - ЯК ГЛИНА,
ГАРТУЙМЕ СЯ ШЫТКЫ НА ГРУДУ -
В ПЛАМЕНИ НАУКЫ І ТРУДУ.
І СТУЖАТ ВНЕТ НАША РОДИНА !

ВОЗ УЧАСТ
В КОНКУРСІ

(СТР. 8)

ЛЕМ АДЗИМКА...

(продовження зо стор. I)

уж єс всадня кий в муряничсько. Яке то перше в Народній Польщы періодичне лемківське писмо? А „Лемківська Сторінка“? Отже, кед уж нашов на мя в тоту літню ніч парапсихольогічний дар чутя на одлегліст чужой гамбы, чом не одновісти одраз?

Хылю чело низко перед „Лемківском Сторінком“! І я на ній выплекав. Без тридцет з гором років сповняла тоту трудну ролю єдиной. Завдякы ній мали мы мож-ливіст познати пера Головчакка, Желема, Кузяка, Дзіндзя, Горощака, Мадзеляна, Стефанівско-го. Не буду вшыткых перечислю-вав, бо заняли бы ціле місце пе-резначене на тот допис, а при-тім - мусів бым прикликати і-тих, котрых вершы, дописы рока-ми огыдили нашу прекрасну лем-ківську бесіду.

Што, што повідате? Же кождий має право ся выповісти? Так, при-знаю, признаю! Єднако кохам лю-ди з выпещеныма ручками і-тих (а може ішчы барже), котрым тяж-кій труд поорав на них чорны яр-кы. Єднако ціню „золотоустых“ і гугнивых. Лем же попри тім ве-ликим слові „Члоовек“ існує ішчы одвічний і натуральний поділ-ріль, яки му пришло выповняти. Сталін і спілка прібували спро-вадити до єдного тоты два поня-тя. І шляк трафив пшеницу в чор-ноземі і літературу серед пре-богатых талантів. Лем же Сталін не діждав на „Лемківську Сторін-ку“ і дост трудно го за то об-виняти. Немічність „ЛС“ на тлі-доброго рівня „Нашого Слова“ в-цілости є доведіньом, же то не-вина так званого „трудного пе-ріода“. Зрештом, в кождім часі-мож зробити діло добре, коли єс-того широ прагне, або штонай-меньше выповнят доручены обов-язки. О, ту єс ся певно посліз-нув. Так, лядям одповідальным-єс „ЛС“ доручено обовязки і єс-

іх сумлінно виновини. Єлных тек-стів не одмітували. Бо то єсноє-то діалект. Барз добрых не но-мішали, бо то - не дай Бог - мо-же уж виглядати на мову.

Така была, така є і така пе-вно буде наша кохана, єдина „Лемківська Сторінка“. Але не бу-ду єй споминав жлі. Кождий дбає о свою справу - най ій там. Не зарікам ся арештом - могу на ню (то значыт - до ней) дашто пі-слати. Лем перше мі мусят выдру-кувати тото сперед двох років.

Переїду, полечу за думком, за літнім місячком. Мам де пи-сати так, як думам (най і выгля-дат оно в друку брыдко - до ліп-шого часу). Мам де писати! За-вдякы чому?

7-го квітня 1989 рока заре-єструвано СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВІ!!! І од того повинен єс быв зача-ти. Нее тепер в обсягу лемків-ского виднокругу справы важній-шой.

Дано можливість думати за-конно і НАМ, то значыт тым, ко-трым передовшыткым належне таке-право. Дано бесідувати самым за-себе, становити о захованю той-же матерінської бесіды, рідной-культуры. Призяно право до ду-маня про само думаня і право до-того і так, што і в якій спосіб-прагнемо кохати. Призяно за-конным тото, што всяди і завсе-повинно быти законом.

Довго суджено было ждати. Зливы неєдній ярі несли на наше-поле крячивя, хабазя, пригынали-наше колося, обсьмыкували рясу. Але мы ся встояли, перебыли бі-ду, недоїдавчы словом - пережы-ли. Бо коріня наше в добрий по-чві, в рідным ґрунті, Правда, -порідшали наши ряды, зменьшало-ся нас. То дост натуральне. Лег-ше хліб їсти, нич на него робити. Може і легше користати з чу-джого, коли дают дармо, хоц як-вчыт жытя - таких подарунків не-є. То лем позірний подарунок, з-котрого эдерто ціну, жеби єй по-роках приліпити з процентом.

Нелегко нам. І в тоту, раді-єсно для нас яр 1989 рока пішли-зливы по нашим вяжучым ся коло-єсью. Не дощы, даючы жытя, а зли-вы з перунами, бурї градовиты. Штучно выкликаны, запрограму-ваны компютерами, з окрісленим на-міром на нашу ниву. Лем зато, же-хочеме жыти, існувати, любити, кохати. Не выгнунти, як перед-віками Ятвягы, Прусы,

Чом мі пришли на думку аку-ратні тоты, неіснуючы, давно вы-туплены народы?

Перед парома днями іхав єс на XI Фестиваль Української Пі-єсні Музыки і Танця в Сопоті. За-шыбами автобуса явили ся штора-з то новы краєвиды. Коли рівнины-Мазовша замінила прекрасна кра-їна горбків, лієсв і озер, змі-нили ся і стрічаны по дорозі-місцевы назвы. Часто не были о-ни в своїм джерелослові славян-скы, не были і германьскы, поні-єцкы. Народу, котрий прикликав-їх до жытя, давно уж неє. В сен-сі антропольогічным, біольогіч-ным заховав ся частинно, бо вшы-ткых не мож высічы. Та разом з-замордуваньом його бесіды - пе-рестав быти народом, в кождым-розуміню того слова.

Нашы потомкы, в рідній і м-шаний спермі будут жыти, покыль-існував буде світ. Але враз з-затрачнньом рідной бесіды, пере-станеме існувати як Лемкы. Дакус-ішчы покуяме як нибы-Лемкы в-даїме нато - Лемківській Секції, Товаристві „Лемківщина“, а потім-останеме лем як експонаты в ска-єсенях Львова, Сапока, Свидника, в мудрых книжкаж Штібера, Райн-фуса, Красовского, Мушныкы.

Же што, сусіде Фець? Же бу-деме свідомыма Українцями? Так! Але і свідомыма Словаками, По-ляками. А передовшыткым - не-деме ЛЕМКАМИ!

І не жаль нам буде „хыжы“ і „шныця“, „ярі“ в „Убочы“ і „жов-ны“ в „дуллї“? Нік висповідаме-єс перед своїма думками, жеб до-

бровільно продамо на ярмаку в Горлицях дідове і наше "ЛЕМ"?

Покликали ми до жыти Стоваришнина Лемків. З думком передовшткым о тых, котры не заакцптували УСКТ (подібно як передсто роками "Просвіты"). А жыти летит, а час дре! Вільно ВІЛЬНО думати інчым - вільно і нам(бе-сіда о нашій "несвідомости"- то нич інчого як образа). За думаньом, натуральным трыбом, повинна поступувати діяльність, завершуча, сповнююча прагніня і надії. Мусиме дати людям, своїм людям, нащадкам Павловичовым і Русенковым хліб. Такій хліб, який буде ім смакував, бо інакше підут - до інчої пекарні. І уж їх одтамале не наверне николи ани Красовскій, ани Гунька. А шкода буде, велька шкода! Не лем нам!

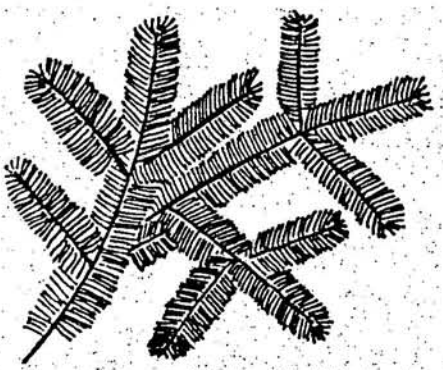
Подумайте о тім вшыткы, подумайте терезво. Даруйте сой батьківскій тон і усвідомлючы бесіды, бо то порожне, як сусік на предшівку.

То до Вас! А до нас?...

Нее уж Ятвягів і нич не покличе їх до жытя. А крестоносці ("кшыжацы")?... Цыт, діточки! Не бійте ся. З давных їх "метод" о стали лем казальниці. Змінят ся світ, в кождым Народі, в кождого Сусіда, окрем бортаків, е достаточно мудрых люди. Цыт, діточки, цыт!

Втіче, ясніє літня ніч, сходит сонце, стає Ден! Охорон Боже од зливы... А мы ся тримайме! Лем!

Мурянка

СТАТУТ СТОВАРИШНЯ ЛЕМКІВ

(ВВНІТКЫ)

УСТУП I

ЗАГАЛЬНЫ ПОСТАНОВЛІНЯ

- § 1. Стоваришнина Лемків, зване дальше Стоваришньом е стоваришньом зареєструваным і посідат правну особовіст.
- § 2. Тереном діяльности Стоваришнина е обшыр Польской Народной Республики.
- § 3. Сідбом начальных власти Стоваришнина е місто Легница (Лігница).
- § 4. Стоваришнина має право творити одділів а і тереновых кружків (місто, гміна, село) на засадах окрисленых в дальшых постановлїнях нынїшнього Статуту.
- § 5. Стоваришнина е самоупрядном громадском організаціом діючом згідно з обовязуючым в ПНР законным порядком.
- § 6. I. Стоваришнина ужыват печати в формі еліпсы з написом в польскым і лемківскым языку о змісті: в обведію "Стоваришнина Лемків" а посередині: Головний Заряд (Заряд Округу) в...".
2. Головний Заряд, Головна Ревізійна Комісія, заряды одділів і тереновых кружків ужываот печати кореспонденціных з польскым і лемківскым написом: "Стоваришнина Лемків", а одповідно ниже - організаційна ступінь, номер почтового коду, сідоба і номер телефону единиці Стоваришнина.

УСТУП II

ЦІЛІ І ЗАСОБЫ ДІЯНЯ

- § 7. Цілю Стоваришнина е:
 - 1. интеграція лемківского населіня несмотрячы на погляды і релігійны переконаня,
 - 2. ратуваня, плеканя і уповселюдживаня духовой і матеріальной культуры Лемків,
 - 3. научаня лемківского языка,
 - 4. популяризація історіі Лемковины і знань о жытї і діяльности Лемків поза границями Польщы,
 - 5. пропагуваня лемківско - польской дружбы і співпраці з подіюными товариствами народных меньшости в Польщы, а особливо углядніньом Українського Громадско - Культурного Товариства.

- § 8. Приводены в параграфі 7 цілі Стоваришнина реалізуют ся через: (...)
- 2. твориня осередків пропагуваня лемківской культуры, таких як: бібліотекы читальні, клубы, світлиці, хыжы музейно - етнографічного характеру ітп. (...),
- 4. выдаваня власных часописив, книжок і брошур і тіж репертуаровых і рекламных причынків,
- 5. скаталюгуваня і записаня (в писемній і візуальной формі) памятників і реліктів духовой і матеріальной культуры Лемків (...)

УСТУП III

ЧЛЕНЫ, ІХ ПРАВА І ОБОВЯЗКЫ

- § 9. I. Члены Стоваришнина ділят ся на:
 - а) звичайных
 - б) гоноровых
- 2. Звичайным членом Стоваришнина може быти кожда фізична особа, котра ма завершене 16 років, окрислят ся як Лемко / Лемкыня, е лемківского походжыня і признає статутovy цілі Стоваришнина,
- 3. Гоноровым членом Стоваришнина може быти особа заслужена лемківскій громадскости і культурі. О приданю гонорового членства децидує Головний Заряд Стоваришнина.
- § 10. I. Принятя в число членства Стоваришнина доконує Заряд Кружка на основі писемной деклараціі Кандыдата

УСТУП IV

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

I ЗАСАДЫ ДІЯНЯ СТОВАРИШНЯ

- § 14. Структура Стоваришнина вышат:
 - 1. кружкы
 - 2. окружны одділы
 - 3. начальны власти
- § 15. I. Тереновий кружок е основном організаціоным единицьом Стоваришнина.
 - 2. До заложыня кружка вымагане е число штонайменьше 5 осіб.
 - 3. Заложыня кружка вымагат затверджыня постановом Окружного Заряду.
 - 4. Кружок выеднує право до діяня з хвилымо покликаня го на заложытельскым зобраню і зголошню одповідному органу державной адміністраціі. (...)
- § 17. I. Протяжніст каденціі вшыткых власти Стоваришнина выносит 4 roky.
 - 2. Засады зголошуваня числа кандидатів до вшыткых, засады їх выбараня і сносіб голосуваня при выборі усталює абзд одповідного шабля або загальне зобраня.

КАРПАТОРУСИНСЬКИЙ ОСЕРЕДОК ДОСЛІДЖИТЬ

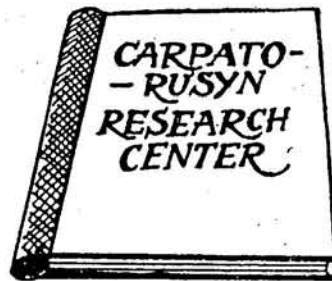
В 1988 році Карпаторусинський Осередок Досліджень в США обходив своє 10-ліття. Здавати б ся могло, що десять років то не дуже, та на основі його початків і днешності мож найти одповід - як годно ся розвивати в будучности.

Осередок зареєструвано як недоходову культурну організацію в стейті Нью Йорк. Його головном цілю было і є публікування і дистрибуція науково-популярних причинків, трактуючих о історії і культурі карпатських Русинів, жыючих в Европі і Америці. Ведена освітня діяльність полігат медже інчыма на організуваню і фінансуваню наукових конференцій в Америці і поза ей меджами. Барз важном формом діяня є промуваня і фінансуваня замешкуючих в Европі, а займаючих ся науковом працьом.

Діяльності Осередка проводят вчени такой славы як: Пауль Р. Магочі - професор Гарвардского Університету, справуючий функцію Президента Осередка і Патрікія А. Кравчик - доктор наук Університету Дікенсон (Пітсбург). До Головной Ради Осередка входят люде вынятково заангажуваны в лемківскы справы. До них належат: Мери Гешинг, Іван Галузка, Марія Гузінец, Д. Дзямба, Е. Касінец, Штефан Малік, Орест Мигали і Патрікія Онуфрїк.

Од самого початку своей діяльності Осередок тот утримує барз добры зносини з організаціями о світським як і релігійним профілю, котры займают ся лемківськима справами. Особливо цінна є співпраця посередництвом газет, писем і публікацій з єпархіями ріжних віроісповідань славянських народів. Треба еднан підкріслити, што Осередок носє звязаний, або залежний од котрой нобуд з тых організацій. Не репрезентує тіж жодіє з віроісповідань. (...)

Сміло ствердяти мож, што Осередок зробив великій крок в ділі одродження лемківской проблематики. Іщи донедавна невелике число Американів лемківского походження мало ясне виображення о прагнізді своїх предків. Коли звідано одкаль походять їх родиче, дідове, прадідове, одповідали: «деси там, зо східной Европы». Днес ситуація змінила ся в великій мірі. Видана через Гарвардскій Університет енциклопедія «Американськы етнічны групи» окріслят Карпаторусинів як одрубну етнічну групу (належыт припомнути Чытачови, што в Америці понятя «етнічна група» має інче значення, як в нас - Ред.).

В наслідстві прбігаючих дискусій на сторінках публікацій, издаваных Осередком одродило ся як спомнено выжше, величезно заінтересуваня справом Карпаторусинів. Односит ся оно не лем до еліты науковців, а обнимат широкій круг суспільства карпаторусиньского походження. До осередка приходит штоденно велике число листів з цінными джерелами дотично історії і культури «наших люди» або і, з другой страни - з просьбами о можливо повну інформацію о походженю їх предків.

Статистика Осередка Досліджень є імпонуюча. Видано, скатальогоувано десятки позицій, розпродано тисячи примірників.

Побільшує ся число осіб спераючих Осередок і на днес выносит оно понад 5500.

Осібне слово належыт ся вынятково цінній періодичній позыці, иком є тримісячник «Карпато-Русин Американ» (на англійскій мові). На сторінках того писма лемківскы теми передствалены сут на высокым інтелектуальным рівни.

Зрештом о рівни вшыткого, пропонуваного Осередком свідчыт факт, што більшист пійцій є выдавана через так реномуваны видавництва, як:

Harvard University Press, Columbia University Press, Wilhelm Braumuller/Wieded/, University of Toronto Press, oraz Multicultural History Society of Ontario.

Неможливым є в так скромны: хоц вынятково вартісным выданю, яким є «Голос Ватры» (Автор передав допис до выкорыстаня в «ГВ» - Ред.), представити цілого дорібку Карпаторусиньского Осередка Досліджень. Моім заміром было зазнаемліня Чытачів з єдиним Осередком, занимаючим ся лемківском проблематиком в таким вымірі і з таким заангажуваньом.

Шкода лем велика, што наши поеты, письменники, історики, творці культуры діючи в Польщы не участвуют в тій інтелектуальній бесіді. Розумію, што язык, а радше його незнаєміст становит значну перешкоду во спільній «гостині».

Коли бы хоц лем невелика част досліджень Осередка доступна была на нашым рынку в языках нам повселюдні знаных, было бы то великим добродійством. Быти може наша свідоміст, потреба взаіной толеранції, почути неродной єдноты і згоды выглядыва бы дакус інакше - чого собі жочу. І вшыткым Лемкам - Русиника цілим світі.

А.А. КЛИМ

ТРЕБА САМЫМ БРАТИ

(продовження зо стор. I)

шнина конкретно, не навсе було, е, а і хибаль - буде, однозначно

- Власні! Ци не боїте ся, же наши лемківски справи так си уж застаріли, бо - як Ви спомнули - старали ся о ні наши вітцьове, отже, ци не боїте ся, же асиміляция взяла уж широкій покис, же організації, стоваришнина, до яких належали Лемки в тих остатніх парудесяткох роках не вплинули на їх погляды, на їх заангажуваня си в народни справи?

- Специфічна ситуація, в якій наши ся Лемки по виселіню напевно подіяла негативно на

погляды, переконання, в цілий гармонії їх аспектів. Напевно обставини, в яких люде жили через тих сорок років, розшмарены на просторі соток кільометрів не спомагали інтеграцію, напевно і лем - дезінтегрували. Загибало вшытко. Загибав, зміняв ся язык, культура духова і матеріальна. Тратило ся і само почуття спільноты. Тоты організації, а суджу же мали-сте на думці властиво одну організацію, то значит УСКТ, і коли о не ходит - рідко виходило напротив заінтересуваням Лемків.

- Пробачте, же гвойду в бєзіду. Має в статуті такій пункт о співдіяню з інчыма стоваришчынями, в тым з особливим узглядніньом співдіяня з УСКТ. Як видите тоты в будучности? Яки форми співпраці могли бы быти прийняти?

- Нич перейдеме до форм, хо-

тів быи зложити таке, важне н. номо думку освідчыни. Стоваришнина Лемків покликана не по то, же - бы ділити Лемків, жебы бороти ся з тым Лемками, котры принадлежат до УСКТ. Хочеме з ними співпрацювати, хочеме співпрацювати зо вшыткыма, не замірющы при тым быти, як дотепер - бідным Ванцьом. І то уж сут формы, котры будеме ся старати ро-звизвати по мірі доброй волі і брата і сусіда.

- Найвышшою властью стоваришнина є Крайовий Конгрес. На коли передвиджуете його скликаня?

- І Конгрес має в замірі скликати під конец того, 1989 ро-ка, але не повіджене, же термін тот може ся пересунути на першы місяці 90-го рока. Хочеме, жебы в Конгресі взяла участ як найбільша і найбарже репрезентаций-на част лемківской суспільности. А так може ся стати втвды, коли будут організувати ся кружки стоваришнина. Они ся творят, але знаме, же неє то таке просте. Не загубла в нас ішы псыхо-за страху перед підписуваньом чоگونهбуд поза піняжныма чеками. А мы не думаєме никого міцно переконувати, не замірєме іти на число, хоц знаме добрі, же генерал без армії, то ниякій генерал. Певно, мы бы хотіли, жебы нас было якнайбільше, бо то добрі свідчыт о стоваришчыню, але найліпше свідчыт активне діяня, конкретны ефекты.

- Такы, як створиня лемківского Народного Театру?

- Само створиня, то доперва початок дороги до ефекту!

- Не будте такы скромны! Знаме, же інтенсивні і регулярні робите пробы. Коли взріме Вас на сцені? І з чым?

- Першый выступ передвиджуетме на половину липця в лігніцкым театрі. Будеме го трактувати як генеральну пробу. Зас премьєру видиме на сцені VII Лемківской Ватры в Бортнім, 22-го

липця, в суботу. Драма має наголовок „Одтяти корені“.

- То што си нове в нашій літературі. Хто є автором?

- Дразу написав єм з думком выставліня єй в моім театрі, в Валбжиху. Хтїв єм Полякам вказати нашу долю. Тїшу ся, же зродила ся така прекрасна нагода і можеже тоты зробити по лемківскы, з акторами - Лемками, хоц лем аматорами.

- Але буде кус і професійности. Ви єй преці режисеруете?!

- Так! І не лем в тым виді буде то професійніст, бо ціла технічна сторона з помочом засобів валбжінского театру буде професійна.

- Хдеме з нетерпівістю! А тепер будеме помаленькы кінчыти нашу розмову, та перед тым хочу Вам ішы задати „братобійче“, же так го окріслю, звіданя. Вы ся найбільше заангажували, жебы основати стоваришчыню Лемків. Довірено Вам становиско Ведучого. Як судите, ци І Конгрес СЛ даст Вам дальше довіря на прєваджіння нас?

- О, то уж справа Конгресу! Зрештом думам, што не найважнійше, ци я буду Ведучым стоваришчыни. Важне є тоты, жебы люде котры будут му проводити, робили вшытко для справи Лемків, для цілой суспільности лемківской. Для вшыткых! Не лем членів стоваришчыни. Я виконав першу роботу, може найбарже нещадно; причым не уважам, же тоты, котры придут по мі - будут мати легше. Буду їм помагав, незалежні, ци на даякым становиску, ци бє становиска, як рядовий воєк.

- Ужылисте такого, дост смутного словозложіння: „тоты котры придут по мі“. Суджу, уважам, же час тот ся значно видовжыт! Чого Вам сердечні дякую і дякую за розмову!

- Дякую!

розмовляв:
П. ТРОХАНОВСЬКІ.

ЗА ГОРАМИ * ЗА ВЕЛЬКОМ ВОДОМ * В СТЕПІ

Стараньом Миколи Мухинки, КСУТ (ЧССР) видав 2/89 (127) номер "Репертуарного збірника". Права в цілості посвячений він Ваньови Гунянці з нагоди 100-ої річниці народження нашого великого письменника і діяча культури. В збірнику поміщено оповідання "Марко Богач" і "Лешко Мирна", а тіж драму "Дротар Павлик". Тішит факт, што заховано (з невеликими змінами - в більшості слухиньма) текст лемківського оригіналу.

Гратуємо Видавці одваги, - она може запроцентує, кед неє уж за пізно! Зас Папу Миколі Мухинці дякуєме за жменю свіжих думок, котры, незалежно од інтенцій Автора, приносят нам о-бодріня:

"В останньому часі літературу писану народною говіркою у нас чомусь прийнято вважати літературою заднього плану, незважаючи на її художні, ідейні чи естетичні вартості. На сторінках наших видань вона повністю вийшла із вжитку (якщо не рахувати фольклорні видання). А це велика шкода. Відкидаючи народні говірки, тобто материнську мову у прямому розумінні цього слова, якою і досі користується не менше 95% українського населення Пряшівщини, ми тим самим пере-ривуємо пуповину, якою досі були пов'язані з народним ґрунтом.

Та в умовах Пряшівщини народна говірка, як мова літературних творів, має особливо важливе значення. У значній частині населення під впливом адміністративного запровадження української мови у школу, виникла аверсія до української мови яка в останні роки проявилася радикальним зменшенням українських шкіл. В наших селах живуть цілі генерації людей, які української літературної мови ніколи не вивчали і не збираються її вивчати. Дома вони і надалі користаються лемківською говіркою, однак читають виключно художні твори писані по-словацьки та словацьку пресу. Тож

чому до цих людей не заговорити їх рідною говіркою?"

Остатні цитувані думки носят знамена пробы "ратування ситуації", як то ся в нас окріслє. Но, штож, прошу Паньства - треба ратувати!

*

Осіню минулого рока зорганізувано в екзотичних місцях Голнолю на Гаваях симпозиум з якой участували славісти з цілого світа, в тым - з Польщи, та Совітского Союзу. Ініціатор симпозию, Проф. Пауль Роберт Магочі представив увазі учасників реферат п.н. "Народу творіня, чи буріня? Лемки, Поляки і Українці в сучасній Польщі".

Писав о тым свого часу почитний "Тыгодник Повшехми", але в міру попутано і гмілосто. Редакція "Бесіды", диспонуючи польським перекладом оригіналу прагне приблизити свому Читачови хоцлем пару, але зато сконденсуваных, соковитых думок:

"Biorąc za prawdę to co się mniema na temat niwolujących możliwości tendencji asymilacyjnych we współczesnym społeczeństwie industrialnym, zagadnienie określenia się Łemków powinno zdecydować się już dawno temu. Łemkowie zaczęli podlegać prądom asymilacyjnym od 1947 roku, to znaczy po ich przymusowym przesiedleniu z ojczyстых Karpat i rozmieszczeniu w małych grupkach na różnorodnych i zachodnich ziemiach Polski. Wyrzucenie z własnego terytorium, umieszczenie w czysto polskim otoczeniu, bez możliwości posiadania jakichkolwiek własnych organizacji kulturalnych i w sytuacji, gdy jedno z własnych wyznań religijnych /greko-katolicyzm/ było całkowicie zakazane, a drugie /prawosławie/ ograniczone w swym działaniu przez wpływ rzymsko-katolickiego otoczenia, możliwość powołania dzieci tylko do szkół polskich - wszystko to pozwalało spodziewać się kompletnej asymilacji młodego pokolenia Łemków uro-

dzonych już na emigracji. Logika nakazywała przypuszczać, że wraz ze zejściem pokolenia starego, urodzonego i wychowanego na ziemiach ojczyстых, problem łemkowski powinien się zdecydować i ostatni Łemkowie winni znik-

nąć. Jednak w 40 lat po przesiedleniu Łemków i po urodzeniu się i akulturacji w nowych warunkach co najmniej jednego emigracyjnego pokolenia, problem najwyraźniej istnieje nadal. Co więcej, nie tylko że Łemkowie nie przeminęli, lecz nawet - jak to dobitnie widać z łam polskiej prasy lat 80-tych - wprost przeciwnie, przechodzą oni teraz prawdziwe odrodzenie, renesans, ponowne odkrywanie swych korzeni. I nie ma w tym nic dziwnego, że ten renesans uaktualnił dylemat tożsamości.

/.../ To, iż współczesne pytanie łemkowskie stało się przedmiotem dyskusji w gronie grupy, nie mówiąc już, że także tematem debaty na konferencji takiej jak ta, sugeruje, że odpowiedź na ten dylemat została już wypowiedziana.

/.../ To pewne, że odrodzenie narodowe Łemków dopiero się rozproszęło. Upłynie co najmniej jedno dziesięciolecie zanim poznamy czy się utrwaliło, a jeżeli tak, jaki kierunek ostatecznie wybrało."

Дали мы сой спокій з переводжыньом тексту на язык нашой "Бесіды" (быв уж тлумачений з англійского). Значна більшість Читачів хыбаль вшытко розуміє.. Пояснити може дашто? Не треба? То добрі, барз добрі!

*

Во Львові покликано Товариство "Лемківщина". Не мали мы сднак іны можливості читати Його видань, отже і не маме чого коментувати. Та надісьме ся, што обратне Товариство вшет потішят час несднмом добром новином.

В днях 15-21 мая того рока, при співдіяню м.ін. Студентско-го Кружка Бескідських Провідників, Академічного Одділу і Воевідского Заряду ПТТК в Лодзі, та Інституту Географії Міст і Туризму Лодзького Університету зорганізувано VII Тыжден Гір, посвячений Лемкам. Поділено тот

"Тыжден" на дві часті. Першы три дни заняла освітньо-наукова сесія, проведена в самій Лодзі, зас решту выповнили рейды та імпрезы зорганізуваны на терені наших гір.

Нас - Лемків може заінтересувати передовшыткым перша част. Зрештом лем о ній могу слів пару написати, бо мав ем шестя в ній участувати, репрезентувати Лемків і слухати при нагоді, што то они о нас речут.

Як перший, выступив з доповідю Антоні Крог. За тему мав історію Лемковины ХХ віку. Бесідував з великым знаньом предмету, може лем барже скуплено і выважено, нич робит то на стрічах меньше офіційных. Найціннійшым зас для поповніня знань був в його доповіді період Першой Світовой Війны. Відомо, - хто о тім не зна, най буде відомо, же - Антоні Крог то ходяча енциклопедія того часу нашої історіі. В його устах трагедія Талергофу, трагедія выселіня, Явожна, то не лем сухій вывід науковця. То і комірочка серця, так рідка серед тых, котрых звикло ся называти обчыма.

Назвав ем шестьом свою част в тій сесіі, але треба мати і кус нешестя, жебы выступляти акуратні по Крогу. Мав ем за тему історію лемківской літератури, од ей народжыня аж до наших дни. Як ем тото выконав? "Штож речь о собі" - же послужу ся цитатом зо своей "Байкы о коніку"? Старав ем ся, але думаю, же треба мати дакус меньше "бахів", жебы хоц в еднім быти

VII ТЫЖДЕН ГІР

направду добрим. Якоси перешло. Дост, же запропонувано мі іщы не плянуване выступліня зо своіма вершами, уж на розпочатя другого дня. Ту чув ем ся хыбаль... зрештом, я знам?

Пана, котрий мав выступляти по мі, познав ем пару годин перше. Нияк не выглядав на науковця. Быв за молодий і за барз ся за ним дівчата озерали. Выявило ся, же і молодом гамбом мож дуже мудрого повісти. "Лемківске каменярство" в його выданю было для мя одкрытьом, новым пасійом. І што, хыбаль най-

5-11.V godz. 17⁰⁰-21⁰⁰ Łódź, ul. Wigury 12⁰
18-21.V Beskid Niski - Wysowa

важнійше - Тадеуш Лопаткевіч, бо о ним слово - створив свою, вірогідну теорію в тій голузі нашої матеріальной культуры. А нибы маме своїх знавців! Тихо! Бо стыд ся признати! Окрем науковых дыпльомів, майме іщы дакус охоты до работы. Не лем зелену дыпльомацию.

Ждав ем особливо на третій ден сесіі. Час мя наглив, але ждав ем терпеливо! Мав выступити пан, якому ем посвятив в "Голосі Ватры" такы слова: "Поет, редактор, дослідник. Знаменитий!

Знавці наших гір і наших дж. Щирый в слові, об'єктивный в думці. (...) Тадеуш Анджей Ольшаньскі - Чловек". Не знам, ци по такых словах мож ся почути певнійшым, але коли Пан Ольшаньскі прислав мі до 4 "Голосу Ватры" верш, не помістив ем го уж на ей сторінках. Быв нибы то прекрасний, але... Автор хыбаль не доцінив нашы можливости розшыфровуваня кодів. Видно іх, видно, видно в його частых, густых дописах. Маскувано прекрасных, прекрасно маскуваных, при чым завсе - в голосном декларацийом безсторонности. Доповід на сесіі - "Дорогы тожсамости Лемків" - была барже "в нормі" (наший), што стало ся предметом мого покус здивуваня. Но штож - потрафиме ся найти в ситуациі, потрафиме!

Того дня выступив іщы Адам Кулевскі. Гарді бесідував - коментував свої фотопроскциі о Горганах. Може дакус было в тій фантастычной ностальгіі, але то не наша справа. Гыи Лемковина не досігат.

Сесіі товаришыла прекрасна експозиция зорганізувана (на бази власных експонатів) Тадеушом Келбасінськым. Мож там было видіти стары і нівшы выдавничы "білы крукы", як і лемківскы чуғы, гунькы, кабаты, оплічата, лайбыкы, керпці. Добра работа, мудра работа.

Неплянуваном атракцийом был довезений другого дня з Варшавской Політехнікы... проєкт Осередка Лемківской Культури. На 6 пляншах (1x1,5 метра - една). Може взріме го на Ватрі, о што ем барз просив автора проєкту - Пана Влодзімежа Вітковского.

Над VII Тыжньом Гір працювало дуже люди, а душой цілості був молодий, інтелігентний, милчливий Єжи Сьверчиньскі.

За запрошыня до бесіды шыро дакус Організаторам

П.Трохановскій

ДО ЗМЕРКУ !

Пережив Онуфрий три бабы. Добрі му уж загнало роками під старіст, але тримав ся іщы, як паробок, неедного бы перескочыд, Оглух лем неборацьско, бо дежбы не оглух од тріох баб. Покус іщы чув, але як сам повідав, - голос му доходив як зпід землі.

Видів зато Онуфрий цілком до -брі. Покурював сой файку на по -розі і - аж му обырви дыргали, коли взрів Ганцю чернооку, як відра несла гу воді. Крас дівка, як пристала быстриця; аж слину гытнув. Як то на світі е, што Бог дае таку красу бідній сироті. От, його дівки маот вшытко-го дост, а такы як товчки...

Женив ся Онуфрий четвертыраз, з Ганцюм чернооком. Йой, як ся радував. Надставляв в церкві уха, як лем міг, жебы почути Ган-ціну присягу. "...і буду тобі вірна аж до...". Ту не дочув, деси тихше повіла. Але, што там, знае уж тото на памят. Добрі, што "буду тобі вірна...", - та до смерти, бо якже інакше?!

Ден, другій, третій дудніло весіля, аж ся утишыло...

Стало сонце, ден прекрасний. Став і Онуфрий, проходить ся по подвірци, маркітний якыйсь. Аж ту кум Гриц:

- Дай Боже добрий ден!
- Дай Боже і вам!
- Як там, куме, з женом молодом?
- Таат...
- Што, жлі дашто?
- Нияк мя гадиця гу собі не пустит!
- Як то же так, та присігала
- Та присігала якоси, добрі ем не дочув.
- А може она лем до змерку присігала, не до смерти?
- ...

(М)

ЖАМЕ ДЗВЧА

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЧЫНЯ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗУЕ

КОНКУРС

НА

НАГРУДНИЙ

ЗНАЧОК

СТОВАРИШЧЫНЯ ЛЕМКІВ

Проекты формату 10 x 10 сантиметрів просиме надосылати на адрес редакції "Бесіды" до дня 30-го серпня 1989 р.

ЧЫТАЙ
"БЕСІДУ"
ВНУКУ
І ДІДУ

МАКСИМ І КЛИМ

Жыли - были в наших горах Максим і Клим. Вічно вандрували, вічно гандлювали. Кодили з ярмаку на ярмак і радили сой яко так. А што розума не в лісі ся вчыли, а меже людми, вшытко знали, по імени вшытко звали.

Хто їх не видів, або не чув, або оборотно, - най послухат. Хто зас видів, а до того і чув, - най прише до "Бесіды" мудры глупства і глупы мудрости Максима і Кліма.

★

- Повідж ми Максиме на што кура співат?

- Тат повідают, Климе, же на біду!

- Ніт, Максиме. Кура на дзюбу співат!

★

- Де ідеш, Максиме?

- До корчмы, а ты?

- Тіх домо!

★

- Котра стеранка, Климе, найперше вкыпит?

- Ід, бортаку, хтобы того не знав. Тота, котру остатню на кріп шмаріш!

"BESIDA" - kwartalnik Zarządu Głównego STOWARZYSZENIA LEMKÓW

Redaguje zespół: Piotr Trochanowski - redaktor odpowiedzialny, Władysław Graban - sekretarz redakcji, Andrzej Klinskowski - redaktor techniczny

Adres redakcji: 33-380 Krynica, skrytka pocztowa 123